

La Infància a les Illes Balears

2012 / 2013

AGRAÏMENTS

Aquest informe és el resultat d'un procés de col·laboració voluntària entre diferents persones. Des d'UNICEF Comitè Balears, volem agrair la col·laboració de persones expertes en matèria d'infància de diferents disciplines, que a títol individual han participat en una sessió de treball i han aportat la seva visió de l'estat de la infància a les Balears: Beatriz Benavente, Serafín Carballo, Rosario Garcia, Martí March, Mònica March, Carmen Martínez, Gràcia Moll, Carmen Muñoz, Gaspar Rullan i Javier Torres. També a Guasimara López per la seva aportació en l'elaboració de continguts.

A Pilar Negro, per a la inclusió de la categoria "Palma amb ulls d'infant", en el XXVI Certamen fotogràfic Palma Foto, i la cessió de les fotografies per a aquesta publicació de Stefan Gabriel Chavarriaga, Miguel Ángel Pascual, Vicens Picornell, José Juan Pou Cladera, Kole Seoane, Sergi Picas, Xisca Avilés, Susana Bravo, Antonio Méndez, Luis Garrocho, Julià Martínez, José Dorado i Laura Thenon (per ordre d'aparició de les fotografies en l'informe).

Agraïm també la col·laboració de l'organització no governamental amadip.esment en la impressió de l'informe, i per la tasca que realitzen com a organització a favor del col·lectiu de persones amb necessitats específiques.

A l'Escola de Disseny de les Illes Balears, especialment a la col·laboració d'Antonia Gómez i a Rut Portas Mascaró per tot el disseny i maquetació de l'informe.

I a tots els companys i companyes d'UNICEF Espanya, especialment a Armando Bello, Gabriel González - Bueno, Federico Simcic i Maria Truño pel seu impuls en l'elaboració de l'informe.

Introducció	3
1. Mesures generals d'aplicació de la Convenció sobre els Drets de la Infància	5
2. Principis rectors de la Convenció sobre els Drets de la infància	10
3. Anàlisi dels drets prioritaris de la Infància a les Illes Balears	13
4. Conclusions i propostes principals	22
5. Referències bibliogràfiques	23

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

Amb motiu de la publicació del segon informe sobre infància d'UNICEF Espanya, "La Infància en España 2012 - 2013. El impacto de la crisis en los niños", des d'UNICEF Comitè Balears ens hem plantejat aprofundir en l'anàlisi multi sectorial d'algunes àrees concretes vinculades a la infància a nivell autonòmic.

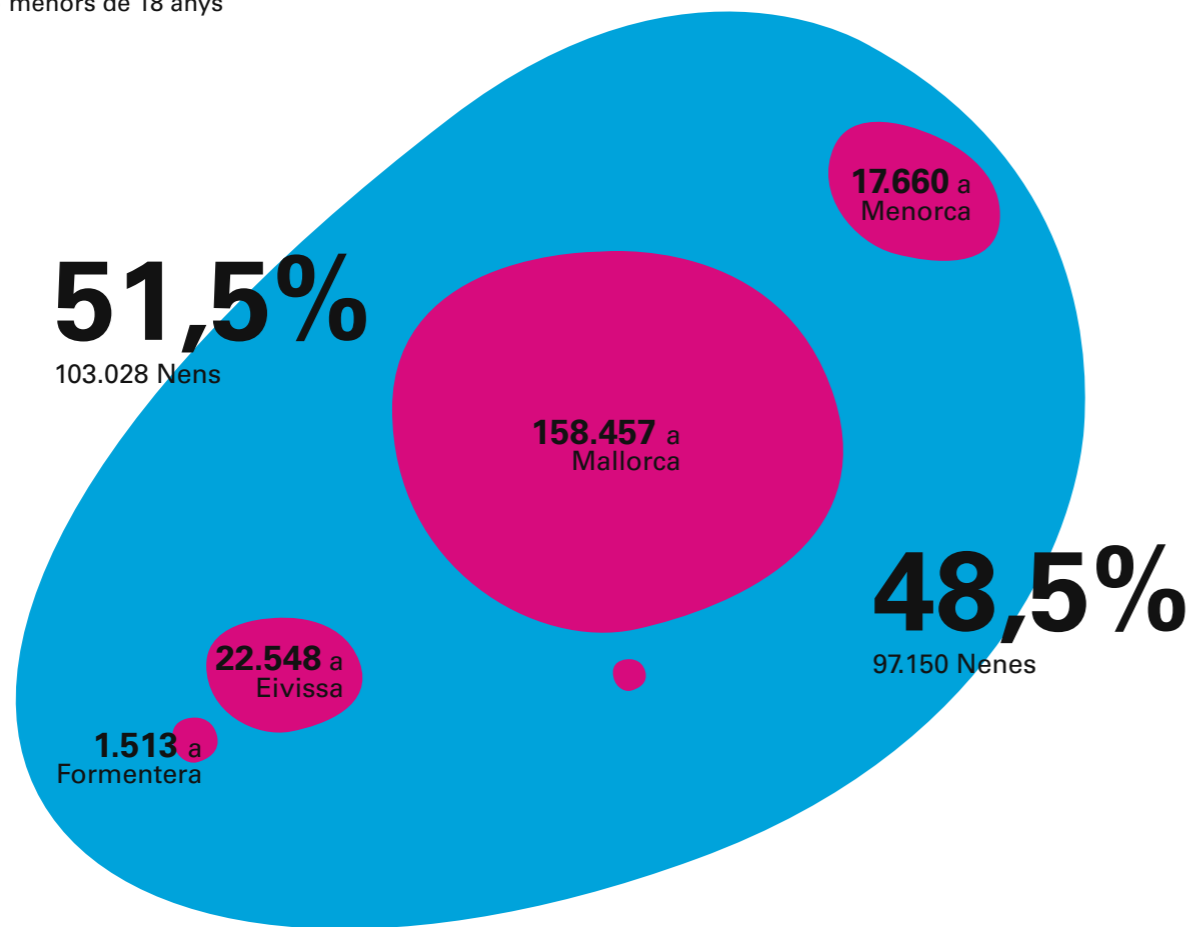
El present informe, "La Infància a les Illes Balears 2012 - 2013", pretén oferir una pinzellada sobre la situació de la infància balear en el marc del mandat d'UNICEF, atorgat per les Nacions Unides, en l'àmbit de l'aplicació de la Convenció sobre els Drets de la Infància arreu del món.

El document està estructurat en quatre blocs: i) Mesures Generals d'Aplicació de la Convenció sobre els Drets de la Infància, amb la seva aplicació a les Illes Balears; ii) Principis rectors de la Convenció dels Drets d'Infant; iii) Anàlisi dels drets prioritaris de la infància a les Illes Balears, en l'àmbit de benestar i pobresa infantil, educació, salut, infància privada d'un entorn familiar, mesures especials de protecció i administració de justícia juvenil; iv) Conclusions i propostes principals.

Cal dir que en el present informe d'UNICEF Comitè Balears s'inclouen recomanacions en els apartats de Mesures Generals d'Aplicació de la Convenció sobre els Drets de la Infància i en l'anàlisi de drets prioritaris de la infància a les Illes Balears. En aquest sentit, UNICEF Comitè Balears realitza propostes concretes amb la finalitat de contribuir en la millora dels drets d'infància, a partir de l'anàlisi de la situació a les Illes Balears i en funció de les observacions realitzades pel Comitè dels Drets de l'Infant a l'Estat Espanyol, a finals del 2010.

A LES ILLES BALEARS HI RESIDEIXEN

200.178 menors de 18 anys

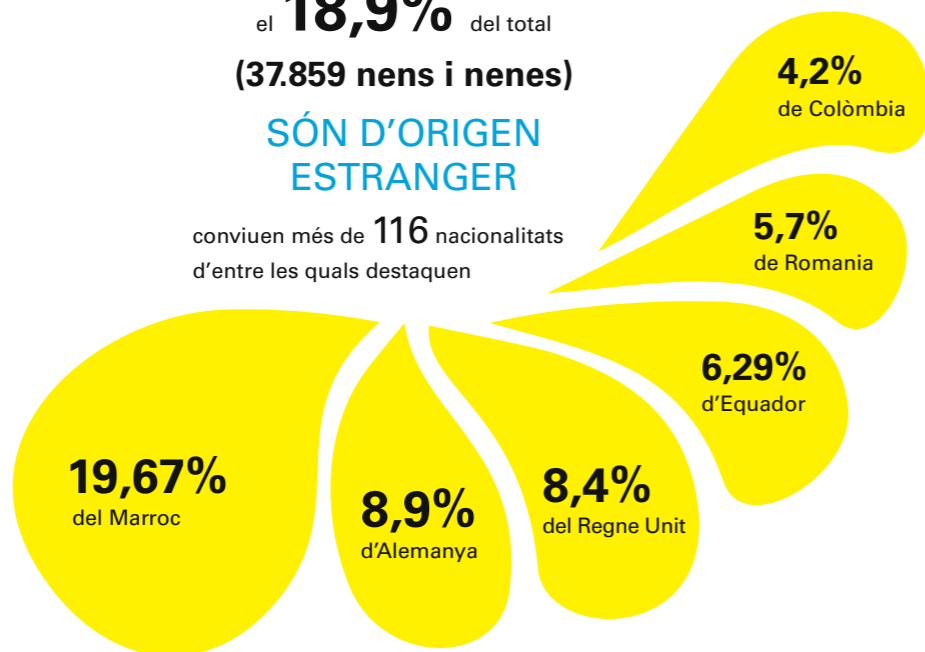

4

el **18,9%**¹ del total
(37.859 nens i nenes)

SÓN D'ORIGEN ESTRANGER

conviuen més de 116 nacionalitats
d'entre les quals destaquen

¹ Font: IBESTAT, Població de 0 a 17 anys, resident a les Illes Balears. Revisió del Padró Municipal 2011.

1 MESURES GENERALS D'APLICACIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE LA INFÀNCIA

El Comitè dels Drets de l'Infant² explicita en que consisteixen les mesures generals d'aplicació de la Convenció sobre els drets de la infància. Quan un Estat assumeix l'adopció de totes les mesures administratives i legislatives per a donar efectivitat a la Convenció sobre els Drets de la Infància, assumeix la seva obligació en aplicar-la. Així doncs, cal que tota la legislació i disposició a que es compromet l'Estat sigui compatible amb les disposicions de la Convenció sobre els Drets de la Infància.

S'han identificat una sèrie de mesures necessàries per a l'aplicació efectiva de la Convenció, com l'establiment d'estructures especials i la realització d'activitats de supervisió i formació, tant al Govern, com al Parlament i a la seva judicatura.

Així doncs, aquestes mesures generals d'aplicació tenen la finalitat de promoure que tots els nens i nenes gaudeixin plenament dels drets reconeguts en la Convenció. En aquest apartat s'articulen les mesures generals d'aplicació de la Convenció, en funció del seu estat de situació a les Illes Balears.

Legislació

En l'àmbit legislatiu, cal destacar el marc normatiu que incideix directament sobre els drets de la infància, com és la Llei 17/2006 integral de l'atenció i dels drets de la infància i adolescència de les Illes Balears, així com el Decret 15/2003, del 14 de febrer, pel qual es crea el Consell d'Infància i Família de les Illes Balears i se'n regula el seu funcionament³, tot i que actualment no es troba operatiu. D'altra banda, cal destacar el Decret 16/1997, del 30 de gener, pel qual es crea l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

En el transcurs de l'any 2011 es realitzen en l'àmbit parlamentari mencions específiques en matèria de drets d'infància, com és el cas d'una proposta no de llei⁴, on es manifesta el "compromís amb el compliment de la Declaració Internacional sobre els Drets de la Infància i la voluntat política d'intensificar els esforços per a la construcció d'un món més apropiat per a la infància". D'altra banda, el Parlament insta a totes les administracions públiques a dedicar els esforços necessaris per a garantir el benestar de la infància⁵.

Durant l'any 2012, es realitzen diverses propostes no de llei que incideixen en la infància (com la proposta d'un pla estratègic d'èxit escolar, la convocatòria d'ajuts a la xarxa d'escoles públiques, entre d'altres). Arran de la repercussió de l'informe d'UNICEF "La infància en Espanya 2012-2012. El impacto de la crisis en los niños", es presenta una proposta no de llei a ser tramitada per la Comissió d'Assumptes Socials i Drets Humans del Parlament, la qual inclou les recomanacions d'UNICEF Espanya a nivell de protecció d'inversions i l'atenció prioritària a la pobresa infantil⁶.

Tot i així, les referències a nivell de drets d'infància es produeixen de manera intermitent, ja que no existeix un mecanisme parlamentari específic, el qual vetllaria per l'aplicació dels drets de la infància.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Elaborar i aplicar un Pacte autonòmic per a la Infància i Adolescència que inclogui l'interès superior de l'Infant en totes les actuacions polítiques.
- Impulsar el Consell d'Infància i Família de les Illes Balears com a òrgan de consulta i de proposta en matèria d'infància, tal i com es troba regulat en el Decret corresponent.
- Crear un mecanisme de coordinació parlamentària i/o comissió especialment destinada a tractar els assumptes vinculats als drets d'infància.

5

² Font: Comité de los Derechos del Niño (2003) Observación General nº 5. Medidas generales de aplicación de la Convención sobre los Derechos del Niño (artículos 4 i 42 i paràgraf 6 de l'article 44).

³ Veure el Decret 10/2006, de 10 de febrer, pel qual es modifica el Decret 15/2003.

⁴ Veure Comissió d'Assumptes Socials i Drets Humans núm. 10 (any 2011).

⁵ Veure el BOPIB núm. 25 - 9 de desembre de 2011.

⁶ Veure el BOPIB núm. 30, 31, 32, 34 i 49 (any 2012).

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO – PALMA AMB ULLS D'INFANT; MIGUEL ÀNGEL PASCUAL

6 Estratègia i plans d'acció

Respecte a plans d'acció concrets, cal destacar el Pla integral i sectorial d'atenció primerenca de les Illes Balears, que té l'objectiu de millorar l'atenció de la infància de 0 a 6 anys, amb dificultats de desenvolupament o amb risc de patirles, independentment del seu origen o del tipus o grau de dificultats.

A través de l'aplicació de la Llei 10/2006 integral de joventut, s'articula el Pla Estratègic de Joventut del Govern de les Illes Balears (Pla Jove II, 2010 – 2012), que recull objectius concrets en les àrees d'educació, formació ocupacional, habitatge, igualtat d'oportunitats, participació, desenvolupament personal i salut per al segment de població comprès entre els 15 i 30 anys.

Tot i la presència d'aquests plans concrets, no existeix un pla integral i aglutinador de la infància i adolescència a nivell autonòmic, que integri les edats compreses entre els 0 i 17 anys.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Elaborar i aplicar un Pla d'Infància i Adolescència amb l'establiment d'objectius concrets com a col·lectiu prioritari, tal i com regula l'article 14 de la Llei 17/2006.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO – PALMA AMB ULLS D'INFANT; VICENS PICORNELL RIGO

Recursos econòmics i seguiment pressupostari

Respecte de la Llei de pressupostos generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears de l'any 2012, tot i la referència a la prestació de serveis públics essencials, com l'assistència sanitària, educació i protecció social com a eixos bàsics dels pressupostos⁷, i la disposició d'una partida específica per a l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor, els pressupostos governamentals es situen en un marc d'austeritat econòmica, generalitzada al conjunt de l'Estat espanyol.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Protegir les inversions per a la infància, prioritzant la dotació de recursos en l'àmbit de l'educació, salut i serveis socials, considerant l'interès superior de l'Infant.
- Dotar de recursos suficients a l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor, per tal que pugui vetllar òptimament en la defensa dels drets dels nens i nenes.
- Incorporar l'enfocament de drets d'infància en l'elaboració dels pressupostos, establint mesures de seguiment concretes que permetin avaluar l'aplicació pressupostària des d'aquesta perspectiva.

Autoritat responsable de coordinar

En l'àmbit autonòmic existeix la figura de l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor de les Illes Balears, creada mitjançant el Decret 16/1997, de 30 de gener, amb la finalitat de promoure i defensar els drets d'infància, la qual depèn actualment de la Direcció General de Menors i Família de la Conselleria de Salut, Família i Benestar Social del Govern de les Illes Balears. La responsabilitat de vetllar per la defensa dels drets dels menors, així com la d'establir informes periòdics del seu estat de situació, és important com a mecanisme de coordinació per tal d'aglutinar la informació a nivell estatal.

En el Decret 16/1997⁸, s'estableix que l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor col·laborarà amb els organismes

nacionals i internacionals dedicats a la promoció dels drets dels menors, durà a terme el seguiment i es constituirà com a observatori al territori de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. No obstant, en l'article 142 de la Llei 17/2006, s'estableix la creació de l'Observatori d'Infància i Adolescència a les Illes Balears, amb la disposició d'establir la composició, objectius i funcionament a nivell reglamentari. Actualment, no existeix operativament un Observatori d'Infància autonòmic.

Cal destacar la implementació de l'Observatori de la Infància i Adolescència de Mallorca durant l'any 2011, per part de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials del Departament de Benestar Social del Consell de Mallorca. Tot i el seu inici recent, és fonamental establir una continuïtat d'accions i periodicitat de reunions de coordinació, entre els agents socials que en formen part.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Prioritzar les accions de l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor com a instància que vetlla per al compliment dels drets de la infància a nivell governamental.
- Articular l'Observatori de Drets d'Infància i Adolescència a les Illes Balears, amb l'establiment d'una reglamentació específica i la integració de col·lectius no governamentals que vetllin pels drets de la infància.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO – PALMA AMB ULLS D'INFANT; JOSÉ JUAN POU

⁷ Veure el BOIB Num. 195 EXT. 30-12-2011.

⁸ Veure el Decret 16/1997, Cooperació, Article 16.

Recopilació de dades

Respecte a la recopilació de dades sobre l'aplicació dels drets d'infància a les Illes Balears, es disposa d'informació a partir de l'Oficina dels Drets del Menor i de les instàncies descentralitzades de serveis socials, principalment a través de memòries anuals. No obstant, no es disposa d'un sistema integrat que permeti mesurar l'aplicació dels drets d'infància a nivell balear.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Estructurar i reforçar un sistema autonòmic de recopilació de dades, que permeti l'anàlisi de la situació dels drets dels menors de 18 anys, enfortint l'àrea d'acció de l'Oficina dels Drets del Menor i la seva articulació amb instàncies governamentals i no governamentals que treballen a favor de la infància.

Institució independent de defensa dels drets dels nens i nenes

En l'àmbit legislatiu es troba també recollida la figura del Síndic de Greuges, com a instància de protecció i defensa dels drets fonamentals i llibertats de la ciutadania. Si bé es troba regulat mitjançant la Llei 1/1993 de 10 de març, no s'ha establert un consens pel seu nomenament a dia d'avui, fet reiteratiu en les diverses legislatures.

Segons la normativa establerta, el Síndic vindria a ser un òrgan independent que pertany a l'alt comissionat del Parlament de les Illes Balears.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Designar el Síndic de Greuges, com a òrgan de protecció i defensa dels drets fonamentals i de les llibertats públiques de la ciutadania de les Illes Balears.
- Articular el Síndic de Greuges amb els òrgans vinculats amb els Drets d'Infància, com l'Oficina dels Drets del Menor.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT - KOLE SEOANE

Cooperació internacional

Per la situació de vulneració de drets d'infància en qüestions de supervivència, educació, salut i protecció, entre d'altres, cal remarcar la necessitat de l'acompliment dels compromisos establerts per l'Ajuda Oficial al Desenvolupament, en matèria de cooperació internacional, destinada a la infància. Dades com les 21.000 morts diàries de nens i nenes menors de cinc anys arreu del món per causes que es podrien prevenir, els 100 milions de nens i nenes que no van a l'escola o la realitat de 150 milions de nens i nenes que treballen, fa que sigui imprescindible mantenir les actuacions en matèria de cooperació internacional.

En l'àmbit de les Illes Balears i en relació al primer Pla Director de la Cooperació de les Illes Balears (2008 - 2011), s'identifiquen un conjunt de sectors d'actuació estratègics, en especial, es fa referència a aquells grups de població més vulnerables. La infància es menciona com a prioritat social, especialment quan es troba fora del sistema educatiu o víctima d'explotació laboral. No obstant, no s'estableix una estratègia concreta d'atenció integral en aquest marc d'actuació.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Reforçar la inclusió específica de la infància en les polítiques de cooperació com a àmbit prioritari, com en el cas del Pla Director de Cooperació de les Illes Balears 2012 - 2015.
- Establir una estratègia d'actuació per a la infància per tal de garantir l'exercici del dret a l'educació, salut, aigua, sanejament bàsic en relació al seu accés permanent i de qualitat.

Difusió i formació sobre la Convenció dels Drets de la Infància i les observacions finals del Comitè dels Drets de l'Infant

Per a la mobilització de la societat en general en matèria de drets d'infància és fonamental que aquesta estigui informada i sensibilitzada en relació a la Convenció sobre els Drets de la Infància, així com de les observacions finals del Comitè dels Drets d'Infant, el qual estableix recomanacions a nivell d'Estat espanyol l'any 2010.

En aquesta sentit, des del Govern autonòmic i les conselleries corresponents, com Educació, Cultura i Universitats, i Salut, Família i Benestar Social, és important establir una estratègia que apunti a realitzar accions de difusió a la ciutadania.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Reforçar el Pla de Formació Permanent al Professorat, que inclogui competències específiques en matèria de drets d'infància.
- Incloure de manera prioritària el tractament dels drets d'infància en els Plans Educatius de Centre.
- Establir accions concretes de difusió de la Convenció dels Drets d'Infància a la societat en general, per part de l'Oficina dels Drets del Menor.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT; SERGI PICAS

El paper de les entitats i dels nens i nenes en el seguiment de la Convenció sobre els Drets de la Infància

Els articles 12 i 13 de la Convenció sobre els Drets de la Infància recullen el dret dels nens i nenes a la participació, entesa com a expressió lliure de les seves opinions sobre qualsevol qüestió que els pugui concernir.

El paper de les entitats i col·lectius que tracten amb nens i nenes és fonamental per tal que els infants puguin assimilar el seu dret a la participació.

De la mateixa manera, cal també la voluntat política local per a fomentar la participació dels nens i nenes com a subjectes actius de la ciutadania.

En alguns municipis de les Illes Balears, es produeixen experiències que apunten a fomentar la participació infantil⁹. Aquestes experiències mostren la importància de conjuntar esforços a nivell polític, associatiu, social i educatiu.

Cal destacar el Consell d'Infància de Ciutadella, el qual fou premiat en el III certamen sobre Drets de la Infància i Política Municipal l'any 2006, en el marc del programa d'UNICEF - Ciutats Amigues de la Infància. No obstant, és necessari seguir avançant en l'àmbit municipal amb el compromís local d'aplicació de la Convenció sobre els Drets de la Infància.

A les Illes Balears, si bé existeixen diverses organitzacions que treballen amb la infància, no es troben agrupades mitjançant un mecanisme que actuï com a portaveu davant de la societat civil i instàncies governamentals.

En aquest sentit, caldria impulsar una Plataforma d'Infància i Adolescència, per a la promoció conjunta dels drets de la infància en l'àmbit autonòmic.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Establir òrgans municipals de participació infantil, regulats a través de Plans d'Infància Municipals, els quals siguin aprovats via Plens Municipals.

⁹ Veure el programa d'UNICEF "Ciutats Amigues de la Infància", on es pretén impulsar i promoure l'aplicació de la Convenció dels Drets sobre la Infància en l'àmbit local. www.ciudadesamigas.org

2 PRINCIPIS RECTORS DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE LA INFÀNCIA

Els principis rectors de la Convenció sobre els Drets de la Infància inclouen la no discriminació, l'adhesió de l'interès superior de l'Infant, el dret a la vida, la supervivència i desenvolupament i el respecte a l'opinió del nin i nina. Aquests principis són la base per a que tots i cadascun dels drets d'infància es converteixin en una realitat.

La Convenció sobre els Drets de l'Infant explicita l'àmplia gamma de drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals que pertanyen a la infància.

No discriminació

Article 2

1. Els estats parts garanteixen l'aplicació de la Convenció a qualsevol infant que depengui de la seva jurisdicció, sense cap mena de distinció, independentment de la raça, el color, el sexe, la llengua, la religió, l'opinió política o d'altra mena, l'origen nacional, ètnic o social, la situació econòmica, els impediments físics, el naixement o qualsevol altra condició de l'Infant, dels seus pares o dels seus representants legals.

2. Els estats parts prenen totes les mesures apropiades per tal que l'Infant estigui efectivament protegit contra totes les formes de discriminació o de sanció motivades per la condició, les activitats, les opinions declarades o les conviccions dels seus pares, dels seus representants legals o dels membres de la seva família.

Interès superior de l'Infant

Article 3

1. En totes les mesures que afectin els infants, preses per institucions públiques o privades de benestar social, tribunals, autoritats administratives o òrgans legislatius, és una consideració primordial l'interès superior de l'infant.

2. Els estats parts es comprometen a garantir a l'infant la protecció i les atencions necessàries per al seu benestar, tenint en compte els drets i els deures dels seus pares, dels seus tutors o de qualsevol altra persona que legalment en sigui responsable, i a tal efecte han de prendre totes les mesures legislatives i administratives apropiades.

3. Els estats parts s'asseguren que les institucions, els serveis i els establiments encarregats de l'atenció o la protecció dels infants compleixen les normes establertes per les autoritats competents, particularment en l'àmbit de la seguretat i de la salut i en tot allò relatiu al nombre i la competència del seu personal i també a l'existència d'una supervisió adequada.

Dret a la vida, supervivència i desenvolupament

Article 6

1. Els estats parts reconeixen que tots els infants tenen el dret inherent a la vida.

2. Els estats parts han de garantir tant com sigui possible la supervivència i el desenvolupament de l'infant.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT. XISCA AVILÉS (HOMENATGE)

Respecte a l'opinió de l'infant

Article 12

1. Els estats parts han de garantir a l'infant que estigui en condicions de formar-se un judici propi i el dret d'expressar lliurement la seva opinió sobre qualsevol qüestió que l'afecti; les opinions de l'infant han de ser degudament considerades tenint en compte la seva edat i el seu grau de maduresa.

2. A tal fi, hom ha de donar especialment a l'infant la possibilitat de ser escoltat en qualsevol procediment judicial o administratiu que l'afecti, sigui directament, sigui per mediació d'un representant o d'un organisme apropiat, de manera compatible amb les normes de procediment de la legislació nacional.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT; SUSANA BRAVO

3 ANÀLISI DELS DRETS PRIORITARIS DE LA INFÀNCIA A LES ILLES BALEARS

En el primer apartat s'ha analitzat les mesures generals de l'aplicació de la Convenció sobre els Drets de la Infància i la seva aplicació a nivell autonòmic. En aquest segment, es realitza una revisió de la situació de la infància balear, considerant les temàtiques prioritàries d'UNICEF, així com els temes abordats pel Comitè dels Drets de l'Infant en les seves Observacions Finals a Espanya el 2010.

D'altra banda, en el Programa de Reformes s'estableix la importància que es dissenyin polítiques coherents amb els objectius del Pla Nacional per part de les Comunitats Autònomes, que en el cas de les Illes Balears no es tradueix en un pla concret d'abast autonòmic.

Així doncs, l'impacte de la crisi ha comportat un augment de la situació de pobresa, que afecta més significativament a la població infantil que a l'adult.

Benestar i Pobresa infantil¹⁰

Els Estats parts reconeixen el dret de tots els infants a un nivell de vida suficient per permetre'n el desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social.

Convenció sobre els Drets de l'Infant, Article 27.

En l'Estratègia 2020, consensuada pels 27 països que formen part de la Unió Europea, s'estableixen una sèrie de mesures per fer front a la crisi per a la dècada 2010 – 2020. Tot i aquest plantejament, el risc de pobresa de la població no ha disminuït. L'any 2011, l'Estat espanyol proposa el Programa Nacional de Reformes, que planteja la reducció d'entre 1,4 i 1,5 milions de persones en risc de pobresa i exclusió social fins l'any 2019. Aquest programa planteja reduir la pobresa infantil en proporció similar a la pobresa general. No obstant, en aquest cas i de la mateixa manera que succeeix a nivell europeu, és fonamental el plantejament d'una estratègia, que incideixi en major intensitat en pal·liar la situació de pobresa en la infància.

El concepte de pobresa infantil i pobresa relativa¹¹

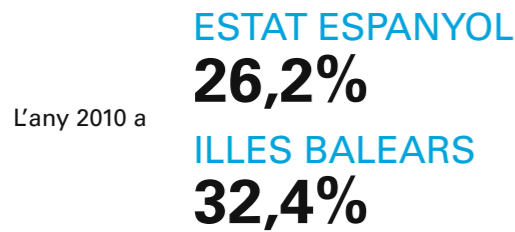
L'any 2006, l'Assemblea General de les Nacions Unides va definir **pobresa infantil** de la següent manera: "els infants que viuen en situació de pobresa estan privats de nutrició, aigua i sanejament, accés a serveis bàsics de salut, refugi, educació, participació i protecció. Tot i que l'escassetat severa de béns i serveis és perjudicial per a tots els éssers humans, suposa una amenaça i un perjudici major pels infants, deixant-los sense la capacitat d'exercir els seus drets, d'aconseguir el seu ple desenvolupament i de participar plenament com a membres de la societat".

Cal matisar que la pobresa absoluta es defineix com la falta de recursos econòmics per comprar o obtenir una quantitat mínima de béns i serveis (per exemple, viure amb menys d'un dòlar al dia). D'altra banda, la pobresa relativa es defineix en relació al context econòmic i social en què es produeix (és a dir, en funció de la mitjana del nivell d'ingressos de la regió). En el context de països com Espanya, i per tant, en el present informe, s'aplica el concepte de **pobresa relativa**.

¹⁰ Amb la participació de Carmen Muñoz i Mónica García.

¹¹ Font: UNICEF (2010), *La Infancia en España 2010 – 2011. 20 años de la Convención sobre los Derechos del niño: retos pendientes*.

El risc de pobresa infantil¹² a les Illes Balears, en funció del llindar de pobresa autònom*, és el següent

*El llindar de pobresa autònom es determina en base als ingressos anuals d'una família de dos adults i dos infants a la comunitat autònoma de referència. El llindar de pobresa a les Illes Balears es calcula en 17.659 € l'any 2010, mentre que a nivell estatal és de 16.476 € per l'any 2010.

Font: UNICEF: *La infancia en España 2012 - 2013. El impacto de la crisis en los niños.*

Existeixen diferents variables que incideixen en el risc de pobresa infantil. Una de les principals és la situació d'atur de les famílies, que afecta directament als infants. Pel que fa a la taxa d'atur a les Illes Balears, cal destacar que, durant el període comprès entre l'any 1991 i 2008, aquesta taxa s'havia mantingut per sota de la mitjana nacional. No obstant, és a partir de l'any 2009 quan s'incrementa la taxa d'atur autònoma, assolint una taxa del 28% durant primer trimestre de 2012 respecte la taxa nacional de 24,4%¹³.

Cal dir que l'economia balear ha estat enfocada principalment al sector turístic¹⁴, on l'estacionalitat i la temporalitat laboral són característiques habituals. En aquest sentit, es dona una tradicional discontinuïtat en la permanència laboral del sector.

Amb la situació de crisi, apareix un nou col·lectiu de persones que demanen l'accés a les prestacions de serveis socials en l'àmbit balear. Es tracta de persones desocupades, les quals sol·liciten recolzament degut a la dificultat d'inserció laboral per a fer front a necessitats bàsiques familiars (alimentació i suport al lloguer i préstecs hipotecaris)¹⁵. Destaca en aquest cas el perfil d'home a partir de 40 - 45 anys especialitzat en hostaleria o construcció, sense una formació específica. D'altra banda, destaca també el col·lectiu de joves menors de 20 anys.

Tot i que a les Illes Balears no s'implementa un Pla d'Inclusió a nivell autònom, la Renda Mínima d'Inserció, és una de les prestacions econòmiques destinades a persones i famílies en exclusió social.

Aquesta prestació, regulada mitjançant el Decret 117/2001, té la finalitat de cobrir les necessitats bàsiques i potenciar la integració laboral i social de les persones titulars.

Aquesta prestació econòmica es troba recollida en la Cartera bàsica de serveis socials pel 2011 - 2014 (decret 56/2011) on el termini d'atorgament estava previst per l'1 de gener de 2013. No obstant, a partir de la Llei de pressupostos generals de les Illes Balears per l'any 2012 (Llei 9/2011), el termini per a concedir la prestació s'extén fins a 1 de juliol de 2014.

L'any 2011 augmenta en un 12% el nombre de persones titulars de la Renda Mínima d'Inserció a les Illes Balears, en comparació a l'any 2010¹⁶ (en total, consten 2.327 titulars l'any 2011). El 64,8% de les persones titulars d'aquesta prestació han esgotat la prestació d'atur i/o subsidi d'atur. Cal dir que la grandària de les llars de les persones usuàries ha crescut en 2,4 membres de mitjana, fet que suggereix un augment en el nombre de fills dependents en aquestes llars.

Així doncs, s'ha diversificat la tipologia de famílies en risc de pobresa amb l'aparició d'un nou perfil, que respon a l'actual context de crisi econòmica. Aquestes unitats familiars presenten una nova situació de vulnerabilitat social, deguda exclusivament a la disminució del seu poder adquisitiu.

Cal valorar com la inestabilitat laboral, la disminució del poder adquisitiu, la capacitat d'estalvi i de consum de les famílies, així com la vulnerabilitat en la tinença de la vivenda, entre d'altres, afecta directament a la situació present i futura dels nens i nenes.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Establir una estratègia prioritària per atendre la situació de risc de pobresa de la infància a les Illes Balears, que contempli el disseny i aplicació de polítiques socials sostenibles en el temps amb un ampli compromís polític.
- Establir mesures concretes de protecció d'infància, especialment amb aquells col·lectius que presenten major vulnerabilitat social.
- Establir un Pla d'Inclusió social a nivell autònom, incloent el manteniment de programes d'atenció a la població més vulnerable, com és el cas de la Renda Mínima d'Inserció.
- Fomentar l'ocupació laboral considerant a les famílies que tenen menors al seu càrrec.

Educació¹⁷

Els Estats parts reconeixen el dret de l'infant a l'educació i a) han d'instaurar l'ensenyament obligatori i gratuït per a tots; b) han de fomentar l'organització de diferents formes d'ensenyament secundari; c) han de garantir l'accés a l'ensenyament superior; d) han de prendre mesures per fomentar la freqüentació escolar i la reducció dels percentatges d'abandonament escolar (...).

Convenció sobre els Drets de l'Infant, Article 28

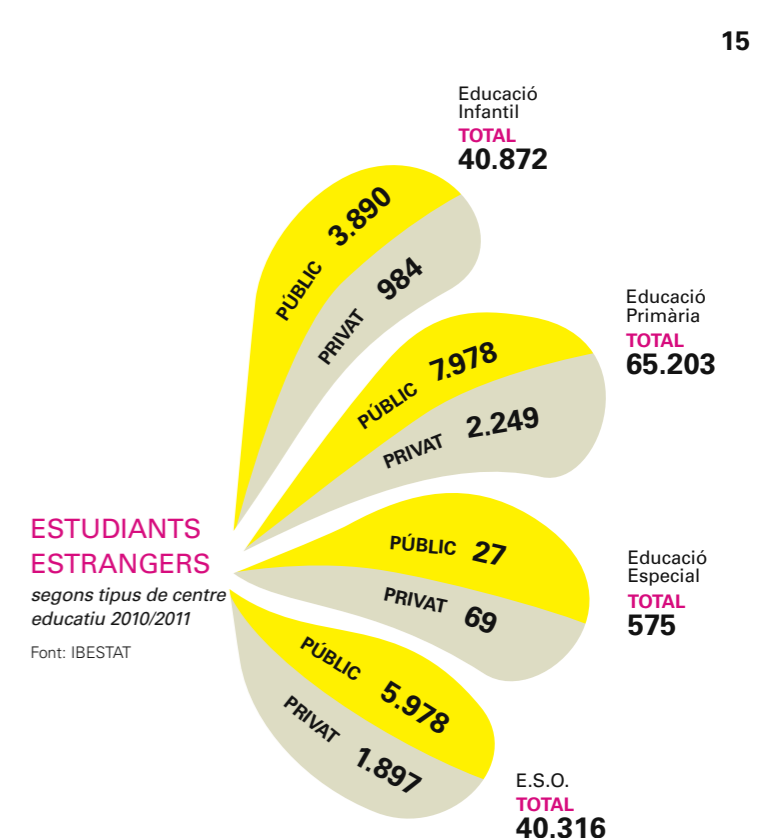
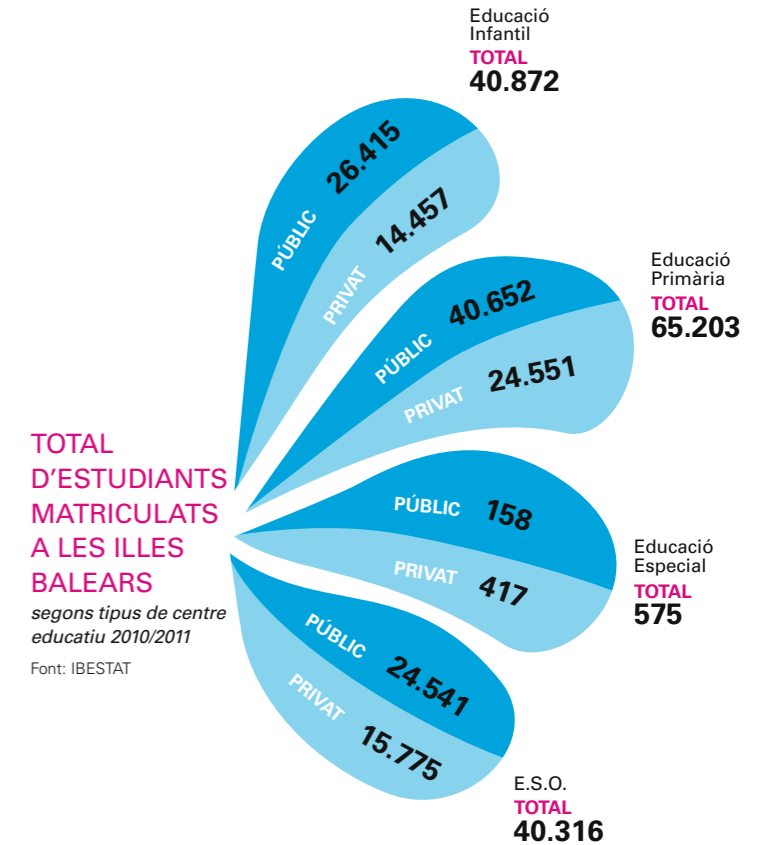
A les Illes Balears, 146.966 nens i nenes es van matricular al curs escolar 2010-2011 a educació infantil, especial, primària i secundària. De tot l'alumnat, 23.072 eren d'origen estranger, el que suposa un 15,7% del total.

Es important evidenciar l'augment progressiu del percentatge de matriculació al llarg dels anys a la comunitat autònoma. Aquest fet es relaciona també amb l'augment de matriculacions de l'alumnat d'origen forani.

No obstant, la contínua situació de fracàs escolar i el conseqüent abandonament escolar és un fet preocupant. A les Illes Balears, un 36,7% dels joves abandonen la formació i no estudien més enllà de l'ensenyament secundari obligatori, superant la taxa d'Espanya (28,4%) i essent per davant de Ceuta i Melilla la comunitat autònoma amb pitjors resultats, l'any 2010. Així doncs, es pot veure com aquesta taxa és altament significativa.¹⁸

És important tenir en compte elements estructurals que influeixen en el fracàs educatiu o bé en l'abandonament escolar; l'auge del turisme i el corresponent desenvolupament del model econòmic balear no incentivaven inicialment la formació i qualificació com a elements imprescindibles; la tardana institucionalització del sistema educatiu balear com a element generalitzat i equitatiu en la societat; i la influència dels moviments migratoris en la dinàmica educativa, entre d'altres.¹⁹

La situació de crisi econòmica podria incidir en la inestabilitat del sistema escolar balear i provocar desigualtats en l'accés educatiu. També pot afectar en la disminució de l'escolarització primerenca de 0 a 3 anys per l'escassetat de recursos de les famílies²⁰, ocasionada també per l'extinció de programes com el "Bonus Infància"²¹, el qual va funcionar fins l'any 2010. D'altra banda, també pot tenir efectes en la qualitat educativa, com en l'atenció focalitzada a estudiants amb necessitats educatives especials. A partir d'aquesta situació, és necessari establir un enfocament sociocomunitari en relació a les problemàtiques educatives.

¹² Cal dir que es fa referència a la taxa de pobresa infantil com al percentatge d'infants que viuen per sota del llindar de la pobresa, el qual es calcula a partir del conjunt d'ingressos. Els menors que viuen en llars en aquesta situació es consideren en risc de pobresa infantil.

¹³ INE (2012) *Encuesta de población activa*.

¹⁴ Font: Conselleria de Turisme i Esports, Informe IMPACTUR (2010). *L'any 2009, l'aportació del turisme al PIB de les Illes Balears va ser del 43,2%, enfront al 10% de l'Estat espanyol*.

¹⁵ Font: IMAS, Observatori social de la crisi 2010.

¹⁶ Font: Conselleria de Salut, Família i Benestar Social (2011). *La gestió de la renda mínima de reinserció a les Illes Balears, 2011*.

¹⁷ Amb la participació de Martí March.

¹⁸ Font: Ministerio de Educación (2011) *Sistema estatal de indicadores de educación*.

¹⁹ Font: March, Martí (2011) *Anuari de l'educació de les Illes Balears*.

²⁰ Les Illes Balears presenten una baixa escolarització en el primer cicle d'educació infantil, veure: March, Martí (2011) *Anuari de l'educació de les Illes Balears*.

²¹ Font: Conselleria de Salut, Família i Benestar social, Direcció General de Família, Benestar Social i Atenció a persones en situació especial, *Estadístiques, Dimensió 1. El Bonus infància consisteix en l'ajuda per fill a càrrec, d'edat compresa entre 0 i 3 anys matriculat a una escola*.

D'altra banda, en l'àmbit sociofamiliar es crea també una situació de risc quan no es dona una xarxa adequada, que pot incidir en la taxa d'abandonament o bé de fracàs escolar.

Així doncs, cal seguir incidint en el valor fonamental de l'educació, com a element per a interrompre el cicle de transmissió intergeneracional de la pobresa.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Garantir la igualtat d'accés i d'oportunitats educatives al conjunt dels infants, responant a les necessitats i expectatives dels nens i nenes, i a la realitat dels centres educatius.
- Reforçar l'escolarització en educació infantil, com a mecanisme d'igualtat d'oportunitats i de socialització per als infants.
- Establir un pla integral que possibiliti l'èxit escolar i disminueixi l'abandonament escolar, integrant serveis socials i comunitaris en la intervenció de les problemàtiques originades en el si dels centres educatius.
- Aplicar polítiques socials destinades a millorar la situació dels estudiants amb problemàtiques socioeconòmiques específiques.

Salut²²

Els estats parts reconeixen el dret de l'infant a gaudir del millor estat de salut possible i a beneficiar-se dels serveis mèdics i de reeducació. S'han d'esforçar per garantir que cap infant sigui privat del dret a tenir accés a aquests serveis (...).

Convenció sobre els drets de l'infant, Article 24.

Prevalença de sobrepès i obesitat infantil

Una de les recomanacions per part del Comitè dels Drets de l'Infant a l'Estat espanyol en relació a salut és el control de l'obesitat infantil. Segons l'Organització Mundial de la Salut, l'obesitat infantil és un dels problemes de salut pública més greus del segle XXI, ja que l'any 2010 s'estima que hi havien 42 milions de nens i nenes amb sobrepès a tot el món, 35 milions dels quals vivien en països en desenvolupament.

A través de l'estudi ALADINO²³, es disposa de dades sobre la prevalença de sobrepès i obesitat en infants de 6 a 9 anys, durant l'any 2011. En aquest cas, a nivell nacional, el 44,5% de nens i nenes presenten problemes d'obesitat o sobrepès. Com podem veure en la gràfica,

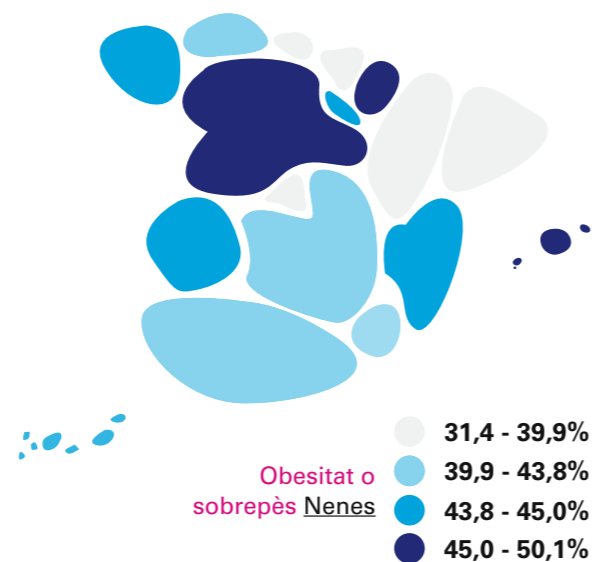
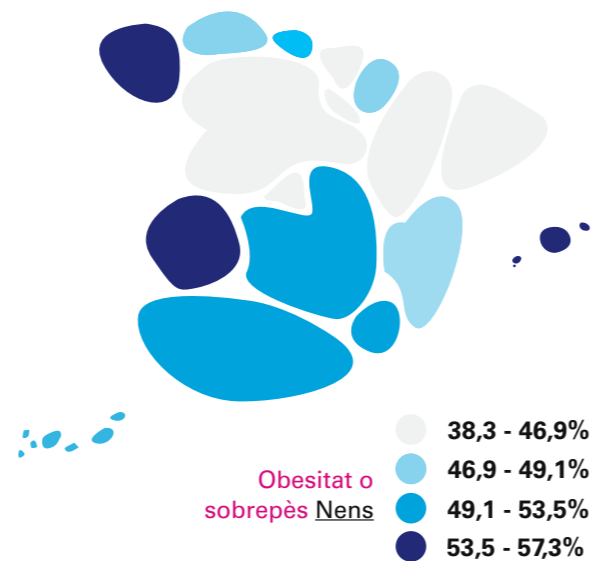
les Illes Balears és una de les comunitats on la prevalença d'obesitat i sobrepès, tant per nens com per nenes, és superior a la mitjana estatal.

UNICEF Comitè Balears proposa

- L'establiment de programes de salut que incideixin en la incorporació adequada d'hàbits alimentaris en la població infantil i juvenil i en famílies.

PERCENTATGE DE NENS I NENES DE 6 A 9 ANYS AMB OBESITAT O SOBREPÈS

Font: MSSSI, Estudio Aladino (2011)

²² Amb la participació de Gràcia Moll i Gaspar Rul.lan.

²³ Font: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad (2011), Estudio de vigilancia del crecimiento. Alimentación, Actividad física, Desarrollo Infantil y Obesidad.

Atenció primerenca

Com s'ha vist anteriorment, un dels plans sectorials vigents per a la infància és el d'atenció primerenca²⁴, que prioritza l'atenció a nens i nenes de 0 a 6 anys en situació de discapacitat o en risc de patir-la. Aquesta situació afecta a entre el 2,5% i 7,5% del total de nens i nenes, ja sigui per risc de discapacitat física, psíquica o sensorial. L'aplicació d'un pla d'aquest tipus, respon també a una de les recomanacions realitzades pel Comitè dels Drets de l'infant, el qual insta a l'Estat a la formulació d'una política nacional de salut mental infantil, que inclogui la promoció i l'atenció de la salut mental.

En aquest sentit, el Decret 85/2010 del 25 de juny, regula per primera vegada a les Illes Balears l'atenció primerenca a nivell autonòmic i s'elabora el pla integral d'atenció primerenca amb interacció d'educació, salut i serveis socials. En referència a la xarxa de recursos d'atenció primerenca a les Illes Balears, si bé s'ha passat de 189 places el 2009 a 276 l'any 2010²⁴, és fonamental brindar una resposta adequada i eficaç als nens i nenes, per la possible saturació d'alguns centres.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Oferir els recursos necessaris pel manteniment del programa, posant èmfasi en l'agilització de la resposta en l'atenció de casos.
- Formar al professorat de manera específica al per al reforç de l'atenció primerenca, amb el coneixement dels recursos de l'entorn, facilitant així els mecanismes d'actuació en casos de detecció de potencials situacions de discapacitat.

Trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH)

En l'àmbit de la pediatria es considera el TDAH com un dels trastorns amb més prevalença en la infància. El TDAH pot portar associats altres trastorns: d'estat d'ànim, d'ansietat, trastorns negativistes - desafiants, i/o d'aprenentatge, en especial la dislèxia. D'altra banda, pot comportar dificultats relacionades amb l'entorn familiar, social i acadèmic²⁵. La detecció d'aquest tipus de trastorn en la infància és significativa i s'estableix la prevalença del TDAH al voltant del 5%²⁶. En el cas de la illa de Mallorca, en un estudi realitzat l'any 2007 a nens i nenes d'entre 6 i 11 anys, la taxa de prevalença del TDAH és del 4,6%²⁷.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT; LUIS GARROCHO BENÍTEZ

Cal dir que en aquest marc, el Comitè dels Drets de l'Infant transmet la preocupació a l'Estat espanyol en relació a l'elevada prevalença de trastorns emocionals i psicosocials, i fa referència concreta al diagnòstic i tractament farmacològic del TDAH.

UNICEF Comitè Balears proposa

- El diagnòstic oportú i correcte del TDAH per part dels professionals adients.
- La intervenció i abordatge del TDAH de manera integral (psicoeducatiu, familiar i, si escau, farmacològic), amb la deguda supervisió i control per part dels professionals, a més de disposar dels recursos necessaris en l'àmbit educatiu.

²⁴ Font: Govern de les Illes Balears (16 desembre de 2010) / Jornades tècniques d'atenció primerenca de les Illes Balears.

²⁵ Font: ACINDES (2009) La atención primaria y el trastorno por déficit de atención con/sin hiperactividad (TDAH): Consenso multidisciplinar y evidencias para la puesta en práctica.

²⁶ Font: MULAS, F. Revista de Neurología, (2012) 54 (Supl 3): S41-S53 y ACINDES (2009) idem nota pp 24.

²⁷ Font: CARDO, E; SEVERA, M; LLOBERA, J.; (2007) Estimación de la prevalencia del trastorno por déficit de atención e hiperactividad en población normal de la isla de Mallorca. Revista Neurología, 44.

Infància privada d'un entorn familiar²⁸

Els infants que de manera temporal o definitiva siguin privats del seu entorn familiar, o que en el seu propi interès no puguin ser deixats en aquest entorn, tenen dret a una protecció i a una ajuda especial de l'Estat.

Convenció sobre els Drets de l'Infant, Article 20.

En referència a l'aplicació de mesures de protecció als menors de 18 anys, a les Illes Balears es dona una taxa de 679,6 per cent mil habitants, mentre que a nivell estatal és del 479,8²⁹ el 2009. Respecte a l'acolliment residencial³⁰, les Illes Balears es troba per sobre de la mitjana estatal amb una taxa de 139 per cent mil nens i nenes, mentre que a nivell nacional és de 114 per cada cent mil nens i nenes³¹.

A les Illes Balears, la competència en matèria de protecció de menors correspon als Consells Insulars. Concretament a Mallorca, el Servei de Menors i Família ha atès 1.630 demandes d'intervenció l'any 2011 (un 3,6% menys que a l'any 2010), 1.237 de les quals eren noves demandes.

D'entre les principals problemàtiques referides a les demandes a serveis socials l'any 2011 es troben les dificultats dels progenitors (28%), negligència o abandó físic (25,7%), incapacitat de controlar la conducta del menor (20,9%) i abús sexual (9,3%).

En l'àmbit de Mallorca, no existeix una variació significativa de les demandes de protecció que arriben a serveis socials des del 2009. No obstant, el perfil dels menors ha canviat ja que presenta majors factors de risc i es fa més difícil la seva recuperabilitat. Les conseqüències a situacions cròniques de negligència, maltractament i trastorns d'autoregulació fan que es requereixin processos de treball més especialitzats i a llarg termini.

Pel que fa a alternatives a l'acolliment residencial, cal destacar com a positiu el programa cangur per a nens i nenes de 0 a 3 anys, el qual facilita que no hi hagi internaments residencials en aquest segment de la població.

En relació a l'atenció terapèutica a les Illes Balears, no es disposa de centres d'acolliment, fet que incideix en que els nens i nenes que requereixen d'aquest tipus d'atenció són derivats a centres de la Península.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Establir programes concrets per a l'adolescència, a partir d'una detecció oportuna a problemes conductuals i el seu tractament a través de mesures educatives, on l'adolescent participi com a subjecte actiu per a la transformació de la seva pròpia realitat.
- Mantenir i potenciar els programes que busquin vies alternatives a l'acolliment residencial, aquest com a últim recurs, en cas d'haver exhaurit tots els recursos previs.
- Crear un recurs d'acolliment terapèutic a les Illes Balears, per tal que els menors que així ho requereixin puguin ser derivats a aquest centre, i no a d'altres fora de la Comunitat Autònoma. Aquest recurs ha de seguir les recomanacions del Defensor del Poble d'Espanya³², pel que fa a l'autorització judicial en cas d'ingrés i/o en l'aplicació d'alguna mesura que comporti la limitació dels drets dels infants d'acord a la seva edat.
- Augmentar els programes preventius i comunitaris, que incideixin en atendre de manera precoç i oportuna les situacions de vulnerabilitat en la infància i adolescència.

Mesures especials de protecció. Menors estrangers no acompanyats

Els estats parts respecten els drets que s'enuncien en aquesta Convenció i en garanteixen l'aplicació a qualsevol infant que depengui de la seva jurisdicció, sense cap mena de distinció, independentment de (...) l'origen nacional, ètnic o social.

Convenció sobre els Drets de la Infància, Article 2.1

La situació dels menors estrangers no acompanyats és especialment sensible, tant per la seva condició d'infants, com per la vulnerabilitat de desemparament en la que es troben.

La resposta que cal rebre des de l'Administració pública, institucions i ciutadania és la de l'aplicació immediata del sistema de protecció, vinculada al principi de l'interès superior de l'infant³³.

A part de la normativa estatal i autonòmica³⁴ en referència a la situació de menors no acompanyats, cal mencionar el Pacte per a la Igualtat, la Ciutadania i la Convivència de l'any 2009, del Govern de les Illes Balears, així com la seva avaluació el 2011. El pacte té la finalitat d'establir les bases d'una política migratòria en la comunitat autònoma i menciona la importància d'establir eixos d'actuació pels menors estrangers no acompanyats apel·lant la importància de la protecció dels menors.

Durant l'any 2009 i 2010, a partir de convenis de col·laboració amb el Govern espanyol i de Canàries, s'havien atès 24 menors en un centre d'acollida; d'altra banda, s'havien atès a 16 menors en famílies d'acollida de Se-

negal i Mali; l'any 2011 a Mallorca, s'han donat 5 casos d'atenció dins del sistema de protecció de menors i la fiscalia de menors ha iniciat 2 diligències informatives, una d'elles en coordinació amb Eivissa.

UNICEF Comitè Balears proposa

- Continuar i reforçar el Pacte per a la Igualtat, la Ciutadania i la Convivència, amb el compromís dels Consells Insulars, així com els agents socials vinculats en la protecció dels menors estrangers no acompanyats.
- Aplicar el principi superior de l'Infant en la detecció de menors estrangers no acompanyats, amb l'aplicació de mètodes holístics de determinació de l'edat, i amb la consideració per part dels estaments governamentals de la inexistència de mètodes científics que indiquin amb precisió l'edat cronològica³⁵.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT; JULIÀ MARTÍNEZ MUSONS

²⁸ Amb la participació de Serafín Carballo.

²⁹ Font: Ministerio de sanidad, política social e igualdad, observatorio de la infancia, Boletín estadístico 12 (2010). *Estadística básica de medidas de protección a la infancia*. Les dades disponibles són orientatives, degut al disseny i aplicació diferenciada de protocols d'obertura de casos en les diferents comunitats autònomes.

³⁰ Font: Boletín estadístico 12 (2010). *Estadística básica de medidas de protección a la infancia*. Mesura protectora consistent en l'atenció i custòdia del menor mitjançant l'ingrés del menor en un centre, pis tutelat, llars funcionals, mini residències, tant de titularitat de l'entitat pública com de centres col·laboradors.

³¹ Font: *Estadística básica de medidas de protección a la infancia*. Boletín número 12 (2010).

³² Font: Defensor del Pueblo de España (2009), Informes, estudios y documentos. *Centros de protección de menores con trastornos de conducta y en situación de dificultad social*.

³³ Font: Govern de les Illes Balears, Oficina de Defensa dels Drets del Menor, *Els menors no acompanyats i els seus drets*, Revista d'Afers Socials, febrer 2009, número 2.

³⁴ Veure: Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears; Llei 17/2006, de 13 de novembre, integral de l'atenció dels drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears i el Decret 16/1997, de 30 de febrer, per la creació de l'Oficina dels Drets del Menor a les Illes Balears.

³⁵ Font: Defensor del Pueblo de España (2011), *¿Menores o adultos? Procedimientos para la determinación de la edad*.

Maltractament i abús contra els infants³⁶

Els estats parts han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per protegir l'infant contra tota forma de violència, d'atac o de brutalitats físiques o mentals, d'abandonament o negligència, de maltractaments o d'explotació, inclosa la violència sexual. (...)

Convenció sobre els Drets de l'Infant, Article 19.

En relació al registre de casos de violència, maltractament i abús sexual a nivell estatal, es fa difícil disposar de dades comparables entre Comunitats Autònomes per l'aplicació de protocols diferenciats. Segons dades del 2010, a les Illes Balears es registraren 2.263 casos de maltractament infantil, un 73,8% degut a negligència, seguit de 11,7% per maltractament físic, un 10,2% per maltractament psíquic i un 4,2% per abús sexual³⁷. D'altra banda, cal destacar que la major part de les notificacions (42%) procedeixen de serveis socials en el cas de les Illes Balears.

20

En referència a Mallorca, l'any 2011 es van atendre 140 casos d'abús sexual, fet que indica un augment en el cas de les notificacions a serveis socials, considerant els 96 casos notificats l'any 2009 a tot l'àmbit balear³⁸.

Segons les recomanacions del Comitè dels Drets de l'Infant, en relació als casos d'abús sexual a menors, es fa imprescindible aprofundir en la problemàtica i comptar amb un sistema únic de registre. A les Illes Balears, es disposa d'un protocol interdisciplinari en el cas de maltractament infantil, amb l'objectiu de tenir una resposta coordinada de tots els serveis. Si bé s'ha creat el registre unificat contra el maltractament infantil (RUMI), aquest es troba en una fase prèvia d'implementació i presenta dificultats en la unificació de dades. En el Protocol Marc Interdisciplinari d'actuacions en cas de maltractament infantil de les Illes Balears (2009), es menciona que el RUMI serà gestionat pel Govern de les Illes Balears i serà complementat amb el registre de casos de l'Observatori de la Infància de les Illes Balears, aspecte que a hores d'ara encara no s'està produint, ja

que l'Observatori no es troba operatiu. Els Consells Insulars són els responsables de la promoció i desenvolupament del Protocol d'actuacions en cas de maltractament infantil.

Una de les preocupacions del Comitè dels Drets de l'Infant, en relació a les víctimes de maltractament i abús sexual, és la revictimització a que es veuen sotmesos els infants durant els processos judicials. Si bé es destaquen esforços en aquest sentit, com la creació de la unitat de valoració d'abús sexual infantil a Mallorca i les metodologies de detecció aplicades (com la gravació d'entrevistes i les avaluacions immediates dels casos), els itineraris judicials a que es veuen sotmesos els infants segueixen essent preocupants, tan pel que fa a les diferents instàncies judicials per les quals han de passar, com per la duració de tot el procés.

En aquest sentit, la Fiscalia General de l'Estat, en circular 3/2009 del 10 de novembre, regula la protecció dels menors víctimes i testimonis, i recomana la realització de judicis vinculats amb menors en la màxima celeritat.

UNICEF Comitè Balears proposa

- La continuïtat i reforç del protocol marc interdisciplinari d'actuacions en casos de maltractament infantil a les Illes Balears, amb l'objectiu d'aconseguir la unificació de recursos i criteris d'actuació, a partir de la coordinació oportuna i efectiva de tots els agents implicats, considerant també la possible mobilitat dels menors a l'Estat espanyol.
- Millorar l'adaptació del cicle judicial a les necessitats dels menors, responenent a l'interès superior de l'Infant i evitant la seva revictimització, a través de l'aplicació de mesures específiques (com la prova pre-constituïda, l'adaptació de les sales d'audiències i la realització dels judicis en la major rapidesa possible).

Administració de justícia juvenil

Els estats parts reconeixen als infants de qui s'al·legui que han infringit les lleis penals o a qui se n'acusi o en sigui declarat culpable, de ser tractat d'una manera que promogui el seu sentit de dignitat i vàlua, i que reforci el seu respecte pels drets humans i les llibertats fonamentals dels altres; i tenint en compte la seva edat i la importància de promoure que l'infant es reinsereixi en la societat i que hi assumeixi una funció constructiva.

Convenció sobre els drets de l'Infant, Article 40.

Les recomanacions del Comitè dels Drets de l'Infant giren entorn a reduir al mínim les impositions de condemnes severes a nens i nenes, tot i que hagin comès delictes greus. Recomana l'enfortiment de mesures preventives, així com que la privació de llibertat sigui la mesura d'últim recurs, fomentant l'ús de mesures diferents a la privació de la llibertat, com és el cas de la llibertat vigilada, el recolzament psicològic i serveis a la comunitat, entre d'altres. Així doncs, és fonamental considerar aquestes recomanacions, en el marc de l'aplicació de la justícia juvenil.

Pel que fa a les mesures que es troben estipulades per l'article 7 de la Llei Orgànica 5/2000 (reguladora de la responsabilitat penal dels menors), en el següent quadre es pot veure l'evolució en l'execució de les mesures a les Illes Balears, comparativament entre l'any 2008 i 2011:

MESURES EXECUTADES ILLES BALEARS	2008	2011
Règim tancat	11	8
Règim semi - obert	91	126
Règim obert	2	2
Internament terapèutic	24	2
Permanença cap de setmana	7	6
Llibertat vigilada	434	469
Prestacions en benefici a la comunitat	303	364
Privació de permisos i llicències	2	41
Amonestacions	0	7
Convivència familiar/educativa	-	2
Altres	83	223
TOTAL	957	1250

Font: Fiscalia General del Estado, Memoria 2008 i Memoria 2011

Pel que fa a l'execució de mesures, es produeix un augment de 293 expedients l'any 2011. Aquest creixement incideix especialment en l'aplicació del règim d'internament semi - obert, llibertat vigilada, prestacions de beneficis a la comunitat i altres no especificats.

En relació a les mesures d'internament, destaca l'augment en l'aplicació de mesures en règim semi - obert, passant del 71,1% al 91,3% (any 2008 i 2011 respectivament), així com la disminució en les mesures en internament terapèutic, passant del 18,7% al 1,4%. Pel que fa al règim tancat, l'aplicació d'aquesta mesura disminueix del 8,6% al 5,8%.

Tot i la concentració de mesures alternatives a la privació de llibertat en els dos períodes, la llibertat vigilada i la prestació de serveis a la comunitat descendeix del 77,1% al 66,6%.

Tan la Fiscalia de Mallorca, com l'Institut Mallorquí d'Afers Socials³⁹ coincideixen en evidenciar un augment en la demanda que realitzen els pares per a atendre la conducta dels seus fills/es adolescents, durant l'any 2011, tan per la via de serveis socials com en la interpelació de demandes a la fiscalia.

21

UNICEF Comitè Balears proposa

- Promoure les mesures d'aplicació de justícia en règim obert i les mesures diferents a la privació de llibertat, tenint en compte l'interès superior de l'infant.
- Enfortir les mesures preventives, com el recolzament a la funció de la família i la comunitat, amb la finalitat d'eliminar les condicions socials que porten a nens i nenes a entrar en contacte amb el sistema de justícia penal i prendre les mesures possibles per tal d'evitar l'estigmatització, tal i com es recull en les Observacions del Comitè dels Drets de l'Infant.
- Consolidar els mecanismes de coordinació de l'aparell de justícia, serveis socials i educatius per a la realització de programes d'intervenció preventiva en l'àmbit infantil i juvenil.

³⁶ Amb la participació de Beatriz Benavente, Carmen Martínez i Javier Torres

³⁷ Font: *Estadística básica de medidas de protección a la infancia*. Número 12, 2010

³⁸ Segons dades de la Unitat de Valoració d'Abús sexual infantil, de l'IMAS i *Estadística básica de medidas de protección a la infancia*, Número 12, 2010

³⁹ Font: Fiscalia General del Estado, Fiscal de Sala Coordinadora de Menores (2011) *Memoria 2011* i veure el bloc del present informe "Infància privada d'un entorn familiar"

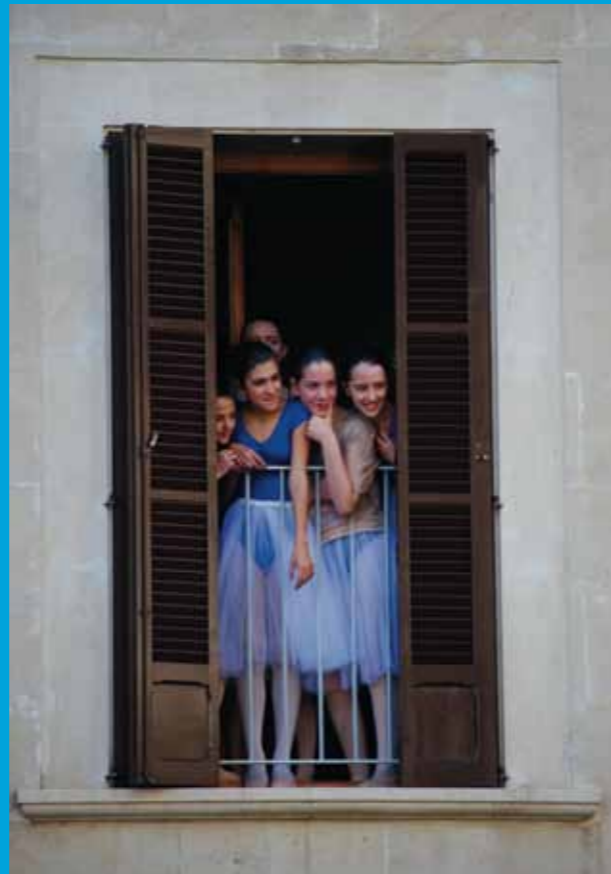
4 CONCLUSIONS I PROPOSTES PRINCIPALS

A partir de l'anàlisi de diferents drets de la infància a les Illes Balears, cal destacar la importància d'incloure la protecció de la infància com a element vertebrador en totes les decisions polítiques. Les recomanacions realitzades pel Comitè dels Drets de l'Infant a l'estat espanyol a finals de 2010 i la Convenció sobre els Drets de l'Infant són el marc de referència per a l'aplicació de les actuacions en matèria d'infància. En l'actual situació de crisi és imprescindible el reforç d'aquestes recomanacions, la inversió directa i integral en la infància, tot considerant l'interès superior de l'infant en totes les actuacions.

22

Les principals propostes d'UNICEF Comitè Balears són

1. Dissenyar i aplicar un Pacte autonòmic a favor de la infància i Adolescència, així com els mecanismes parlamentaris necessaris pel seu seguiment i avaluació.
2. Establir un Pla integral de la infància i Adolescència com a col·lectiu d'acció prioritària, així com la inclusió d'una estratègia integral per a l'atenció de la situació de risc de pobresa de la infància balear.
3. Protegir a la infància i vetllar pel seu adequat desenvolupament, mitjançant la dotació de recursos econòmics necessaris i suficients, especialment en les àrees d'educació, salut i serveis socials.
4. Enfortir les instàncies que vetllen pel compliment dels drets d'infància a nivell autonòmic.
5. Reforçar els esforços en matèria de cooperació internacional, incorporant a la infància com a prioritària i apuntant a la reducció de la pobresa tot prioritzant aquest col·lectiu.
6. Incorporar a la infància en la presa de decisions municipals, mitjançant la implementació de Consells d'Infància o similars, fomentant el dret a la participació infantil.

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO - PALMA AMB ULLS D'INFANT, JOSÉ DORADO MORENO

7. Garantir la igualtat d'oportunitats educatives, així com l'establiment dels mecanismes necessaris per a la reducció del fracàs i l'abandonament escolar.
8. Reforçar els programes preventius i integrals en matèria de salut per a l'atenció de la infància.
9. Potenciar els programes de protecció de la infància que busquin alternatives a l'acolliment residencial, així com l'establiment de programes preventius d'atenció a l'adolescència.
10. Enfortir les mesures preventives en matèria de justícia juvenil, i les vies alternatives al règim d'internament, fomentant la interacció entre família i comunitat.

5 REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACINDES (2009) *La atención primaria y el trastorno por déficit de atención con / sin hiperactividad (TDAH): Consenso multidisciplinar y evidencias para la puesta en práctica.*
- ARIAS, MARTA; BELLO, ARMANDO; VON BREDOWY, MARÍA; GONZALEZ-BUENO, GABRIEL (2010) *Informe Infancia en España, 2010 - 2011, UNICEF - España 2011.*
- BUTLLETINS OFICIALS DEL PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS (2011): BOPIB núm. 25 VII legislatura; Comissió d'Assumptes Socials i Drets Humans núm. 10 VII legislatura. BOPIB (2012) núm. 30, 31, 32, 34 i 49 VII legislatura.
- CARDO, E; SEVERA, M; LLOBERA, J.; (2007) *Estimación de la prevalencia del trastorno por déficit de atención e hiperactividad en población normal de la isla de Mallorca.* Revista Neurología, 44.
- COMITÉ DE LOS DERECHOS DEL NIÑO (3 noviembre de 2010), *Examen de los informes presentados por los Estados partes en virtud del artículo 44 de la Convención. Observaciones finales: España.*
- COMITÉ DE LOS DERECHOS DEL NIÑO (3 de octubre de 2003), *Observación General n° 5 (2003), Medidas generales de aplicación de la Convención sobre los Derechos del Niño (artículos 4 y 42 y párrafo 6 del artículo 44).*
- COMISIÓN EUROPEA (2010), *Europa 2020, Una Estrategia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador.*
- DEFENSOR DEL PUEBLO DE ESPAÑA (2009), *Informes, estudios y documentos. Centros de protección de menores con trastornos de conducta y en situación de dificultad social.*
- DEFENSOR DEL PUEBLO DE ESPAÑA (2011) *¿Menores o adultos? Procedimientos para la determinación de la edad.*
- FISCALIA GENERAL DEL ESTADO (2003), *Circular 3/2009 del 10 de noviembre.*
- FISCALIA GENERAL DEL ESTADO (2010). *Memoria 2010.*
- FISCALIA GENERAL DEL ESTADO (2011) *Memoria 2011.*
- GOBIERNO DE ESPAÑA (2011), *Programa Nacional de Reformas España 2011.*
- GONZÁLEZ-BUENO, G., VON BREDOW, M. i BECEDÓNIZ, C. (2010). *Propuesta de un sistema de indicadores sobre bienestar infantil en España.* Madrid: UNICEF España.
- GONZALEZ-BUENO, G, BELLO, A, ARIAS, M. (2012) *La infancia en España 2012 - 2013. El Impacto de la crisis en los niños: UNICEF España.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS. Conselleria de Salut i consum, Direcció general de salut pública i participació; Pla d'addiccions i drogodependències de les Illes Balears. *Encuesta sobre uso de drogas en enseñanzas secundarias*, (ESTUDES), 2008.
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS. Conselleria de Salut, Família i Benestar social, Direcció General de Família, Benestar Social i Atenció a persones en situació especial, (2011). *Estadístiques, Dimensió 1.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS, Conselleria de Salut, Família i Benestar Social (2011). *La gestió de la renda mínima de reinserció a les Illes Balears, 2011.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS, Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. (2011) *Pla estratègic de serveis socials 2011 - 2014. Volum I, Diagnòstic per a l'elaboració del Pla estratègic.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS, Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Direcció General d'Immigració (2009) *Pacte per a la igualtat, la ciutadania i la convivència.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS, Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Direcció General de Menors i família (2009) *Protocol Marc Interdisciplinari d'actuacions en cas de maltractament infantil de les Illes Balears.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS (2010), Conselleria de Turisme i Esports, *Informe IMPACTUR.*
- GOVERN DE LES ILLES BALEARS, Observatori del Treball de les Illes Balears (2009 - 2012). *Estadístiques. Ocupacions amb més atur, 2009 - 1t 2012.*
- IBESTAT (2011), *Població de 0 a 17 anys, resident a les Illes Balears.* Padró Municipal 2011.
- INSTITUT MALLORQUÍ D'AFERS SOCIALS Observatori Social de la Crisi. (2010). *Informe Observatori social de la crisi 2010.*
- INE (2010), *Encuesta de Población activa.*
- INE (2009), *Encuesta Europea de Salud en España.*
- INSTITUT D'AVALUACIÓ I QUALITAT DEL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS, CONSELLERIA D'EDUCACIÓ, CULTURA I UNIVERSITATS, *Indicadors del Sistema educatiu de les Illes Balears 2010.*
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA (2010). *Encuesta de Condiciones de Vida 2009.*
- JORQUERA ROJAS, G; EAPN - Madrid (2011), *Impactos de la crisis, las cifras de la pobreza en España. Seguimiento del indicador de riesgo de pobreza y exclusión social en España 2009 - 2010*, EAPN Madrid.
- MARCH, MARTÍ, director (2011), *Anuari de l'educació de les Illes Balears*, Colònia i Universitat de les Illes Balears.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN (2011), *Sistema estatal de indicadores de educación.*
- MINISTERIO DE SANIDAD, POLÍTICA SOCIAL E IGUALDAD, OBSERVATORIO DE LA INFANCIA, Boletín estadístico 12 (2010). *Estadística básica de medidas de protección a la infancia.*
- MINISTERIO DE SANIDAD Y POLÍTICA SOCIAL, OBSERVATORIO DE LA INFANCIA. Boletín estadístico 09 (2010), *Estadística básica de medidas impuestas a los menores infractores.*
- MINISTERIO DE SANIDAD, POLITICA SOCIAL E IGUALDAD (2011) *Estudio de vigilancia del crecimiento. Alimentación, Actividad física, Desarrollo Infantil y Obesidad.*
- OFICINA DELS DRETS DEL MENOR (2009), *Els menors no acompanyats i els seus drets*, Revista d'Afers Socials, febrer 2009, número 2. Govern de les Illes Balears.
- UNICEF (2006), *La Convenció sobre els drets de l'infant.* Govern de les Illes Balears, ODDM i Ajuntament de Palma.

23

XXVI EDICIÓ PALMA FOTO – PALMA AMB ULLS D'INFANT; LAURATHENON

LA INFÀNCIA A LES ILLES BALEARS 2012/2013

Edita

UNICEF Comitè Balears
C/ Font i Monteros 3, baixos
07003 Palma de Mallorca
Tel. 971 714 553
balears@unicef.es
www.unicef.es

Autora

Sílvia Casanovas
(UNICEF Comitè Balears)

Han col.laborat

Maria Antònia Caimari i Gaspar Rul.lan
(UNICEF Comitè Balears)

Disseny i maquetació

Rut Portas Mascaró
(Escola de Disseny de les Illes Balears)

Crèdits de les fotografies

XXVI Edició Palma Foto – Palma amb ulls d'infant

Stefan Gabriel Chavarriaga (fotografia de portada)
Miguel Ángel Pascual
Vicens Picornell
José Juan Pou
Kole Seoane
Antonio Méndez
Susana Bravo
Xisca Avilés,
Sergi Picas
Luis Garrocho
Julià Martínez
José Dorado
Laura Thenon

Drets d'autor sobre tots els continguts d'aquest informe. Permesa la seva reproducció total o parcial sempre que es citi la seva procedència.